

Н.О. Хіміч, Казначейство ТОВ "Банк Ренесанс Україна", м. Київ

КРИЗА НЕДОВІРИ ТА УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Проблематика ліквідності банківської системи в цілому та окремих комерційних банків давно вийшла за межі обговорення науковцями та працівниками банківської сфери. Незважаючи на застосування Національним банком України системного підходу до регулювання ліквідності комерційних банків та банківської системи України, антикризові дії Уряду, поглиблюється негативна динаміка економічного розвитку. Неможливість у будь-який момент отримати свої кошти з депозитних/рахунків за вкладками у банках, несвоєчасність платежів суб'єктів господарювання – все це призводить до втрати довіри до банків, поглиблення кризових явищ національної економіки та загострення проблем у різних сферах суспільного життя.

Скорочення грошової пропозиції на міжбанківському ринку України в національній валюті протягом січня-середини березня 2009 року зумовило стрімке зростання процентних ставок на міжбанківському ринку, що призвело до перегляду процентної політики банківських установ щодо активних та пасивних операцій. Але збільшення відсоткових ставок за депозитними програмами не повернуло клієнтів до банків. Навпаки, спостерігається подальший відтік коштів з банківської системи. Призначення тимчасової адміністрації в ряд банків, що передбачає введення мораторію на задоволення потреб кредиторів, з одного боку, дозволило призупинити відтік коштів, а з другого – призвело до розвитку панічного настрою серед населення та ще більшого зменшення довіри до фінансових установ, навіть до тих, які є надійними та стабільними. Поряд з недовірою громадян та суб'єктів підприємницької діяльності до банківських та інших фінансових установ, загострилась проблема недовіри між самими банківськими установами. Активне міжбанківське кредитування для підтримки миттєвої та короткострокової ліквідності, яке спостерігалось протягом останніх років та сприяло перерозподілу надлишкової ліквідності між банківськими установами, майже втратило свій сенс. На практиці це означає, що обсяги міжбанківського кредитування значно скоротились, кожний окремий банк має досить вузьке коло своїх контрагентів, ліміти на здійснення міжбанківських операцій значно скоротились або взагалі закрились. У таких умовах досить складно підтримувати достатній рівень ліквідності та виконувати обов'язкові нормативи НБУ.

Зрозуміло, що на даному етапі функціонування банківської системи України без системного підходу до регулювання ліквідності комерційних банків та банківської системи України в цілому дуже важко зупинити та подолати кризові явища. Протягом останніх кількох місяців НБУ активно використовує інструменти та механізми регулювання грошово-кредитного ринку, насамперед застосовує такі інструменти регулювання ліквідності

комерційних банків, як надання кредитів “овернайт” через постійно діючі кредитні лінії, проведення короткострокових тендерів з надання кредитів рефінансування, проведення операцій “своп” з іноземною валютою, здійснення валютних інтервенцій на міжбанківському валютному ринку, проведення цільових валютних аукціонів.

Оперативно реагуючи на ситуацію грошово-кредитного ринку, НБУ вживає додаткових заходів щодо підтримки ліквідності банківської системи, серед яких можна виділити введення мораторію на дострокове зняття коштів рахунків за вкладами, введення обмежень та жорсткий контроль купівлі та використання купленої безготівкової іноземної валюти, зменшення нормативу резервування за коштами, що залучені від нерезидентів, тощо.

Своєчасне та необхідне застосування інструментів регулювання ліквідності комерційних банків відіграє життєво важливу роль як у діяльності самих банків, так і у фінансуванні фінансової системи всієї країни. Але з кожним днем все важче утримувати ліквідність комерційних банків та банківської системи в цілому. Актуальною та неодмінною умовою самозбереження та виживання банку є розробка та застосування внутрішнього плану його дій на випадок втрати ліквідності та загострення кризових явищ у банківській системі.

Такий план має передбачати послідовність заходів на випадок втрати ліквідності як самим банком, так і на випадок втрати ліквідності банківської системи в цілому. План може складатись з кількох частин, кожна з яких визначає стадію кризи, її ознаки та критерії. Для кожної з таких частин має передбачатись свій чіткий сценарій взаємодії та прийняття екстрених рішень насамперед як в самому банку між правлінням, підрозділом ризик-менеджменту, казначейством та комітетом з управління активами і пасивами, так і у відносинах із зовнішніми контрагентами.

Отже, План дій комерційного банку у випадку кризи ліквідності в кожному конкретному випадку має враховувати особливості діяльності тієї чи іншої банківської установи та передбачати можливість оперативного коригування з урахуванням змін, що відбуваються в банківському секторі. Звичайно, наявність такого плану та чітке розуміння послідовності дій не вирішать усіх накопичених проблем, але дадуть можливість полегшити вихід з кризи ліквідності.